

ΥΠΑΙΘ-1^ο ΠΕΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΝΕΟΔΙΟΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

**Η παιδαγωγική του γραμματισμού
και των πολυγραμματισμών
στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση**

Μέλλω (Αιμιλία) Κέκια
Δρ, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2021

Κεντρικό παιδαγωγικό ερώτημα/ζητούμενο

Πώς μπορούμε ως εκπαιδευτικοί να υποστηρίξουμε αποτελεσματικότερα τα παιδιά των τάξεών μας να αλληλεπιδράσουν στα μαθήματά μας με τα κάθε είδους κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή και μέσω αυτών μαζί μας, με τους/τις συμμαθητές/ριές τους, την κοινότητά τους, τον κόσμο όλον και έτσι να προάγουμε

κριτική επικοινωνιακή ικανότητα

μέσα από διερευνητικές και ανακαλυπτικές δημιουργικές μαθησιακές διαδικασίες;

Γραμματισμός/οί

- ✓ Ο **γραμματισμός** (literacy) συνιστά κοινωνική πρακτική η οποία περιλαμβάνει τη χρήση της γλώσσας/σημείωσης και όχι ένα σώμα γνώσεων ανάγνωσης και γραφής αποκομμένων από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αυτές διαμορφώνονται και χρησιμοποιούνται (πολλά πλαίσια-πολλοί γραμματισμοί)
- ✓ **Εγγράμματος/η** θεωρείται αυτός που μπορεί να συμμετέχει ενεργά στις κοινωνικές πρακτικές της κοινότητας/κάθε κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου στο οποίο ζει και αναπτύσσεται, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα και τα άλλα σημειωτικά συστήματα επικοινωνίας που έχουν διαμορφωθεί στην ιστορική της πορεία
- ✓ Οι αντιλήψεις αυτές για τον γραμματισμό αποτελούν τη βάση για την **παιδαγωγική του/των γραμματισμού/ών (και) στο σχολείο**

Παιδαγωγική του/των Γραμματισμού/ών

- Η παιδαγωγική του γραμματισμού (literacy pedagogy) ήταν το αποτέλεσμα όχι μόνο της (επανα)νοηματοδότησης του όρου του γραμματισμού και συναφών με αυτόν όρων, όπως του λόγου, του κειμένου και του είδους λόγου ή κειμένου, αλλά και, κυρίως, των ευρύτερων κοινωνικοϊστορικών, επιστημονικών και εκπαιδευτικών μεταβολών που συντελέστηκαν τις τελευταίες δεκαετίες
- **Στόχος** της παιδαγωγικής αυτής είναι η σύνδεση της μάθησης ως διαδικασίας με την (επι)κοινωνι(α)κή διάσταση της γλώσσας και των άλλων επικοινωνιακών συστημάτων, έτσι ώστε οι μαθητές/ριες να αποκτήσουν τις απαιτούμενες κειμενικές γνώσεις και δεξιότητες για να εξελιχθούν σε **κριτικά εγγράμματους μαθητές/ριες και, κυρίως, πολίτες**

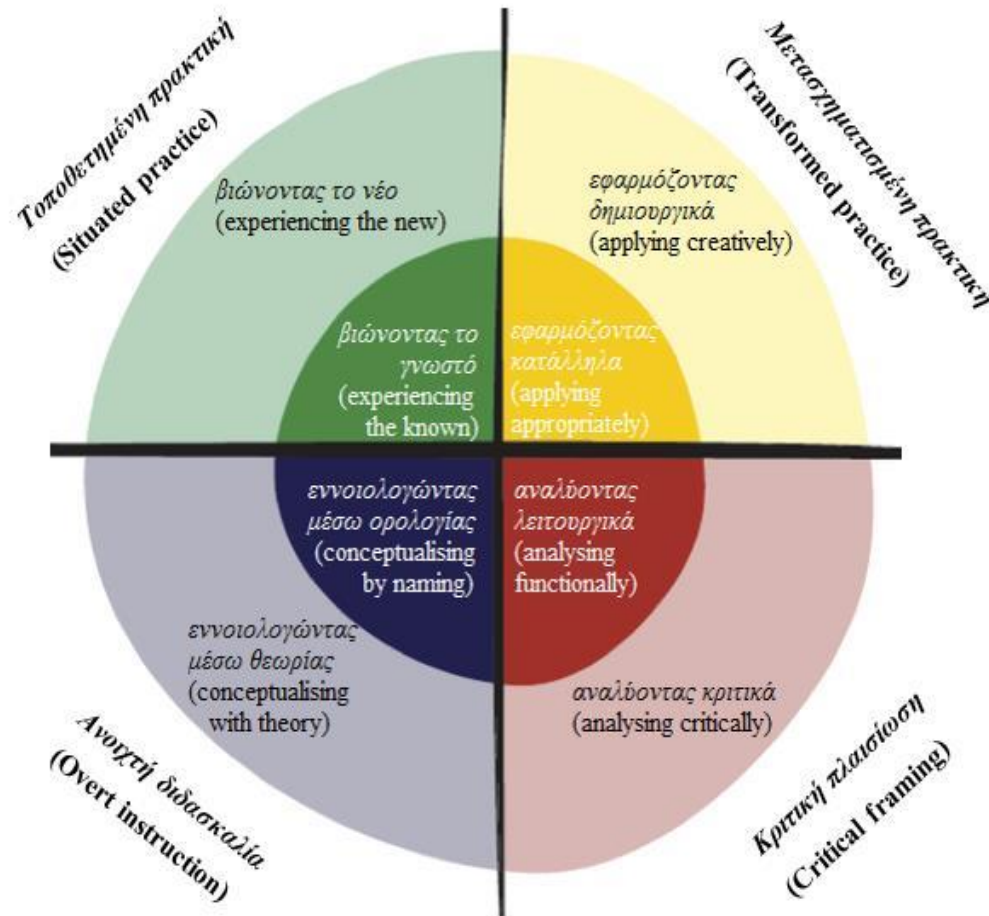
Βασικές αρχές παιδαγωγικής γραμματισμού/ών

- ✓ **Η μάθηση είναι κοινωνική και συνεργατική διαδικασία**
Η μάθηση και η ανάπτυξη συντελούνται μέσα από τη διεπιδραστική/διαλογική σχέση του παιδιού με το κοινωνικό του περιβάλλον και τα διαθέσιμα πολιτισμικά εργαλεία (ΚΠ θεωρίες μάθησης). Η σχέση αυτή προϋποθέτει και συνεπάγεται την *ενεργή συμμετοχή των μαθητών/ριών* σε καθετί που μαθαίνουν μέσα και έξω από το σχολείο
- ✓ **Η μαθησιακή διαδικασία αξιοποιεί και δεν εξαλείφει τις διαφορετικές υποκειμενικότητες**
Αφετηρία οι προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών, ό,τι εγγράμματο κουβαλούν από το οικογενειακό και το κοινωνικό τους περιβάλλον
- ✓ **Η διαδικασία της μάθησης χαρακτηρίζεται από πολυμορφία και πολυτροπικότητα**
Αναγνωρίζεται και ενισχύεται η ποικιλομορφία της μάθησης στη σχολική τάξη, ενώ παράλληλα θεωρείται και πλεονέκτημα στη μαθησιακή διαδικασία. Μέσω της πολύτροπης αυτής διαδικασίας, η οποία εκλαμβάνεται ως *διαδικασία συγκρότησης νοήματος*, το παιδί αναδιαμορφώνει συνεχώς τον εαυτό του/την ταυτότητά του και όχι μόνο τις γνώσεις και τις δεξιότητές του

Βασικές αρχές παιδαγωγικής γραμματισμού/ών

- ✓ **Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός στον σχεδιασμό των μαθησιακών διαδικασιών**
Θέτει στόχους, οργανώνει δράσεις σε συνεργασία με τους/τις μαθητές/ριές του, υλοποιεί τη διδασκαλία και αναστοχάζεται επάνω στις επιλογές του με τρόπο τέτοιο, ώστε να πετυχαίνει την ενεργό εμπλοκή των παιδιών σε πρακτικές παραγωγής νοήματος μέσω των κειμένων, χρησιμοποιώντας ένα ευρύ φάσμα υλικών, τρόπων και μεθόδων που υποστηρίζουν (scaffolding) την πορεία της μάθησής τους.
- ✓ **Η αναστοχαστική και συνεργατική αυτή διδακτική-μαθησιακή διαδικασία δημιουργεί συνθήκες για πολυφωνικό διάλογο** μεταξύ του κυρίαρχου λόγου του σχολείου, των λόγων των μαθητών/ριών και των λόγων των κοινοτήτων από τις οποίες προέρχονται ή και στις οποίες συμμετέχουν τα παιδιά έξω από το σχολείο
- ✓ **Εκπαιδευτικοί και μαθητές αναπτύσσονται ως κριτικά/αναστοχαστικά εγγράμματα υποκείμενα, διαμορφώνουν σχέσεις** που στηρίζονται στις αρχές της ισοτιμίας, της συνεργασίας και της αυτονομίας και εργάζονται από κοινού όχι ως απλοί καταναλωτές γνώσης αλλά **ως συν-σχεδιαστές νέας γνώσης και ως παράγοντες εκπαιδευτικών και κοινωνικών αλλαγών (μετασχηματιστικός ρόλος εκπαίδευσης)**

Διδακτικές πρακτικές παιδαγωγικής γραμματισμών

Οργάνωση διδασκαλίας με βάση τα τέσσερα στάδια/πρακτικές του μοντέλου των πολυγραμματισμών
(Kalantzis & Cope 1999: 689-690, Kalantzis & Cope 2013: 67)

Φάσεις της διδασκαλίας

Η παιδαγωγική των πολυ-γραμματισμών αποτελεί **σύνθεση τεσσάρων σταδίων/πρακτικών**, οι οποίες δεν λειτουργούν γραμμικά αλλά μπορούν να αλληλοσυμπληρώνονται και να αλληλοεπικαλύπτονται κατά τη διδασκαλία (Cope & Kalantzis 2000: 32):

- **της τοποθετημένης πρακτικής**, η οποία βασίζεται στις διαφοροποιημένες εμπειρίες των παιδιών σχετικά με το αντικείμενο που μελετούν: συλλέγονται κείμενα από την καθημερινότητά τους, μαζί με τις πληροφορίες που συνοδεύουν τη χρήση, την προέλευσή τους, όσους/ες συμμετέχουν στην παραγωγή και την επεξεργασία τους
- **της ανοιχτής διδασκαλίας** μέσω της οποίας τα παιδιά αναπτύσσουν μια σαφή μεταγλώσσα αναφορικά με το αντικείμενο που μελετούν: ο/η εκπαιδευτικός, χωρίς να χρησιμοποιεί δυσνόητη και περίπλοκη ορολογία, επεξεργάζεται με τους/τις μαθητές/τριες στην τάξη ποια γλωσσικά/σημειωτικά στοιχεία συμβάλλουν στην οργάνωση, τη σύσταση και την κατανόηση των κειμένων, και πώς
- **της κριτικής πλαισίωσης** που συνδέει τα νοήματα του αντικειμένου που μελετούν με τα κοινωνικά πλαίσια που τα παρήγαγαν: εκπαιδευτικός και μαθητές/τριες επεξεργάζονται από κοινού τις στάσεις και τις αξιολογήσεις που περιέχονται στα κείμενα και τους στόχους που αυτά εξυπηρετούν στο περιβάλλον στο οποίο παράγονται και γίνονται κατανοητά και
- **της μετασηματισμένης πρακτικής** κατά την οποία οι μαθητές μεταφέρουν σχέδια νοήματος του αντικειμένου που μελετούν από το ένα πλαίσιο στο άλλο αναδιαμορφώνοντάς τα: οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες να προσαρμόσουν την οργάνωση και το περιεχόμενο ενός κειμένου ώστε να ικανοποιεί διαφορετικές περιστάσεις και ανάγκες – ουσιαστικά να παραγάγουν ένα διαφορετικό κειμενικό είδος που θα χρησιμοποιούνταν σε άλλο περιβάλλον, αλλά θα αφορούσε το ίδιο ή παρόμοιο θέμα και θα μετέφερε παρόμοιες πληροφορίες

Ένα παράδειγμα

PROJECT: «Πείνα για λέξεις»

Επιδίωξη: (α) Κατανόηση των σημειωτικών τρόπων που χρησιμοποιούν οι αφίσες ως πολυτροπικά κείμενα για να παράξουν το νόημα/μήνυμά τους

(β) Σχεδιασμός πρωτότυπων αφισών από τα ίδια τα παιδιά με αξιοποίηση ανάλογων σημειωτικών τρόπων

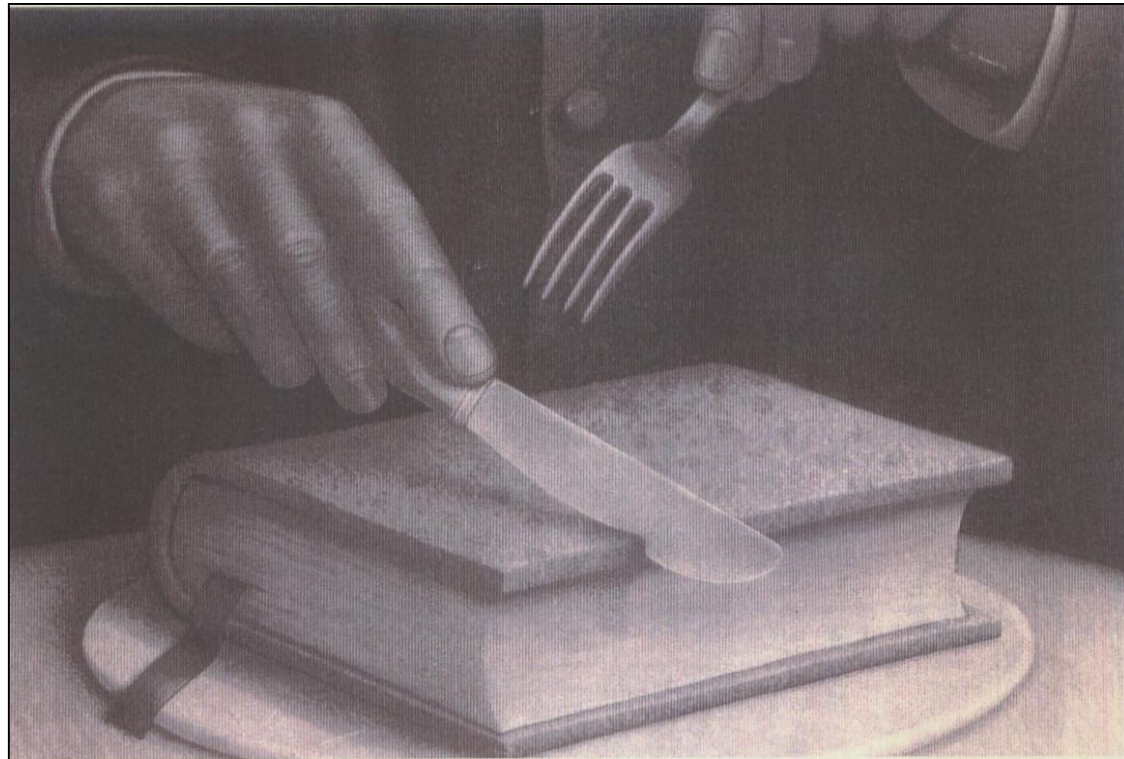
«Πείνα για λέξεις», Damijan Stepančič, εικον/Peter Svetina, συγγρ. 2020

1. Συλλογή κειμένων για το θέμα και επιλογή ενός (IBBY, 2020) για ανάλυση. Σύνδεση με τις εμπειρίες των παιδιών. Έχετε ξανασυναντήσει αυτό ή παρόμοιο έργο κάπου; Τι είδους είναι; Ποιος το έφτιαξε; Για ποιον; Πότε και πού; Σας θυμίζει κάτι δικό σας; Τι; κοκ **(Τοποθετημένη Πρακτική)**

2. Σχολιασμός-νοηματοδότηση στοιχείων αφίσας με χρήση ορολογίας/θεωρίας: Τι βλέπετε στην αφίσα; Ποιο το θέμα της; Ποια χρώματα κυριαρχούν; Γιατί; Υπάρχουν γλωσσικά στοιχεία; Σε ποιες γλώσσες ανήκουν; Τι σημαίνουν; Σε ποια θέση βρίσκονται; Βρίσκετε ταιριαστό τον τίτλο της αφίσας; Γιατί ναι ή όχι; **(Ανοικτή διδασκαλία)**

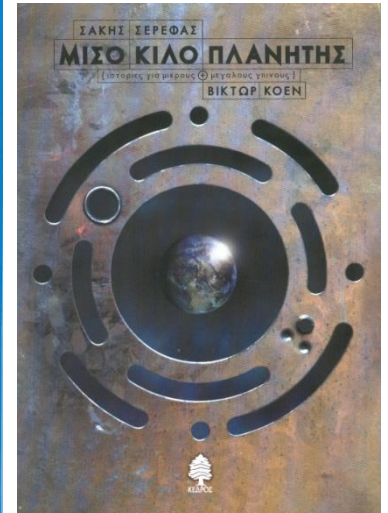
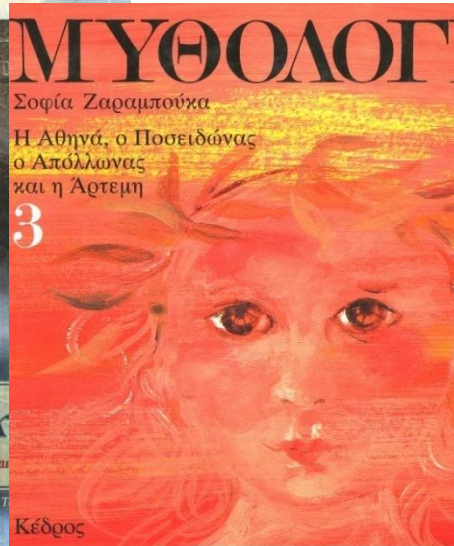
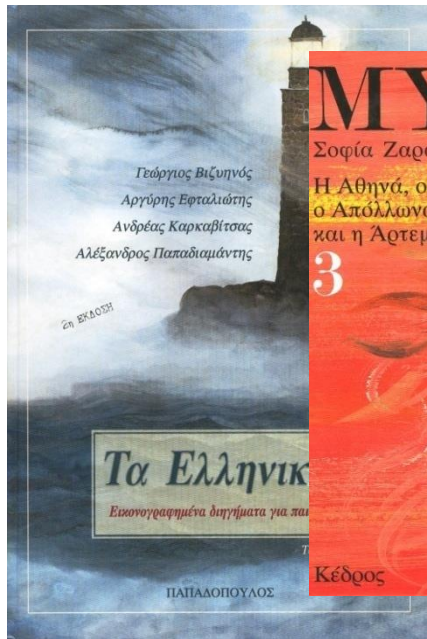
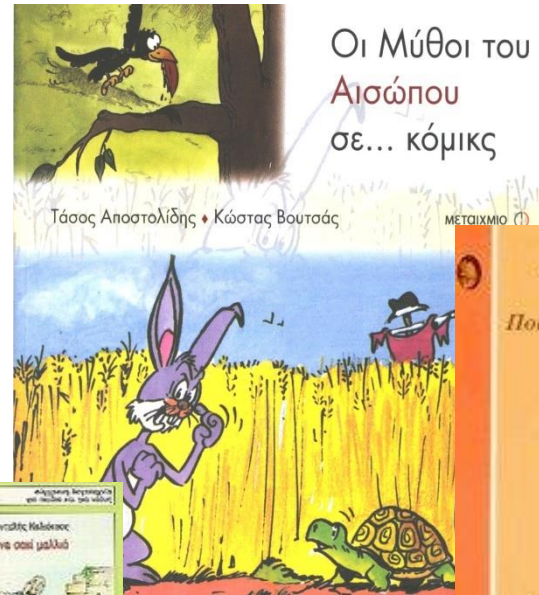
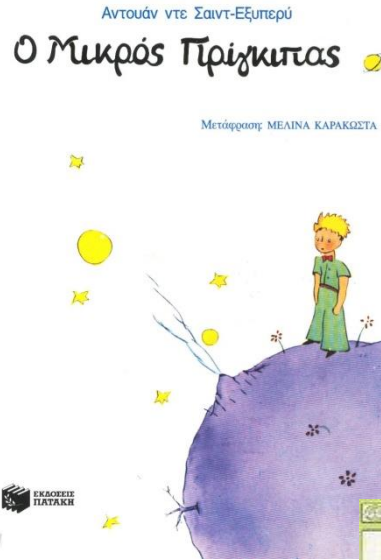
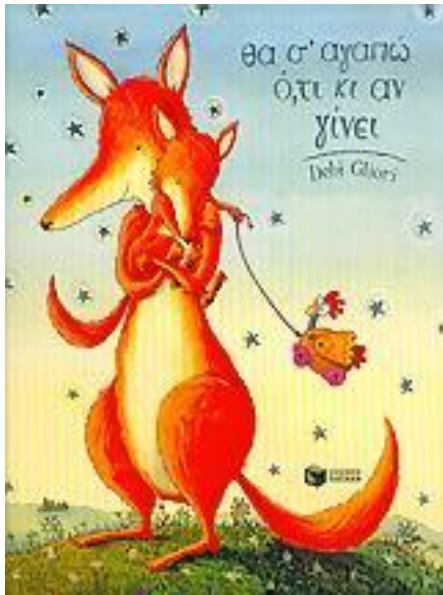
3. Σύνδεση αφίσας με το κοινωνικό της πλαίσιο και κριτική ανάλυση. Γιατί σχεδίασε αυτό το έργο ο δημιουργός του; Τι επεδίωκε; Ποιο μήνυμα ήθελε να επικοινωνήσει/Τι ήθελε να κάνει το έργο του σε μας; Υπάρχουν έργα με παρόμοιες ή διαφορετικές απόψεις για το ίδιο θέμα; Με ποιους τρόπους μας τις λένε; Εσείς με ποια άποψη από αυτές συμφωνείτε ή διαφωνείτε; Γιατί; κοκ **(Κριτική Πλαισίωση)**

4. Δημιουργία νέας αφίσας από τα παιδιά με αξιοποίηση της συνολικής μαθησιακής εμπειρίας. Αν γινόσατε δημιουργοί ενός νέου κειμένου για το ίδιο θέμα, ποια άποψη θα επικοινωνούσατε για αυτό, σε ποιους, με ποια μέσα και για ποιον σκοπό; Πού θα θέλατε να δημοσιοποιηθεί το έργο σας και για ποιον λόγο; κοκ **(Μετασηματισμένη πρακτική)**

διαβάζοντας έρχεται η όρεξη...!

Σύνοψη: Η διδασκαλία+μάθηση του Γ ως πράξη αναστοχασμού

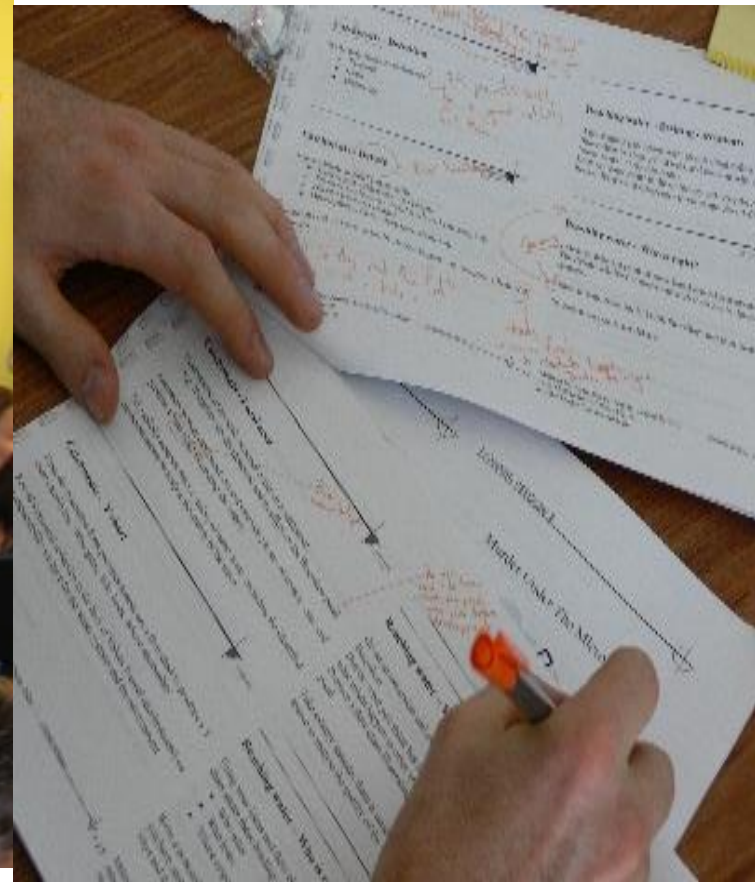
Καθ' όλη τη διαδρομή σχεδιασμού και υλοποίησης των μαθημάτων μας, οι **αποφάσεις** που λαμβάνουμε ως στοχαζόμενοι εκπαιδευτικοί

μας οδηγούν σε συγκεκριμένες **επιλογές** υλικών, εργαλείων/μέσων, πρακτικών οι οποίες υπηρετούν και υποστηρίζουν συνολικά και συνεκτικά

τον **ΣΤΟΧΟ γραμματισμού** που -βάσει συγκεκριμένης παιδαγωγικής θεωρίας- θέτουμε στην αρχή & ανα-διαμορφώνουμε στην πορεία της διαδρομής

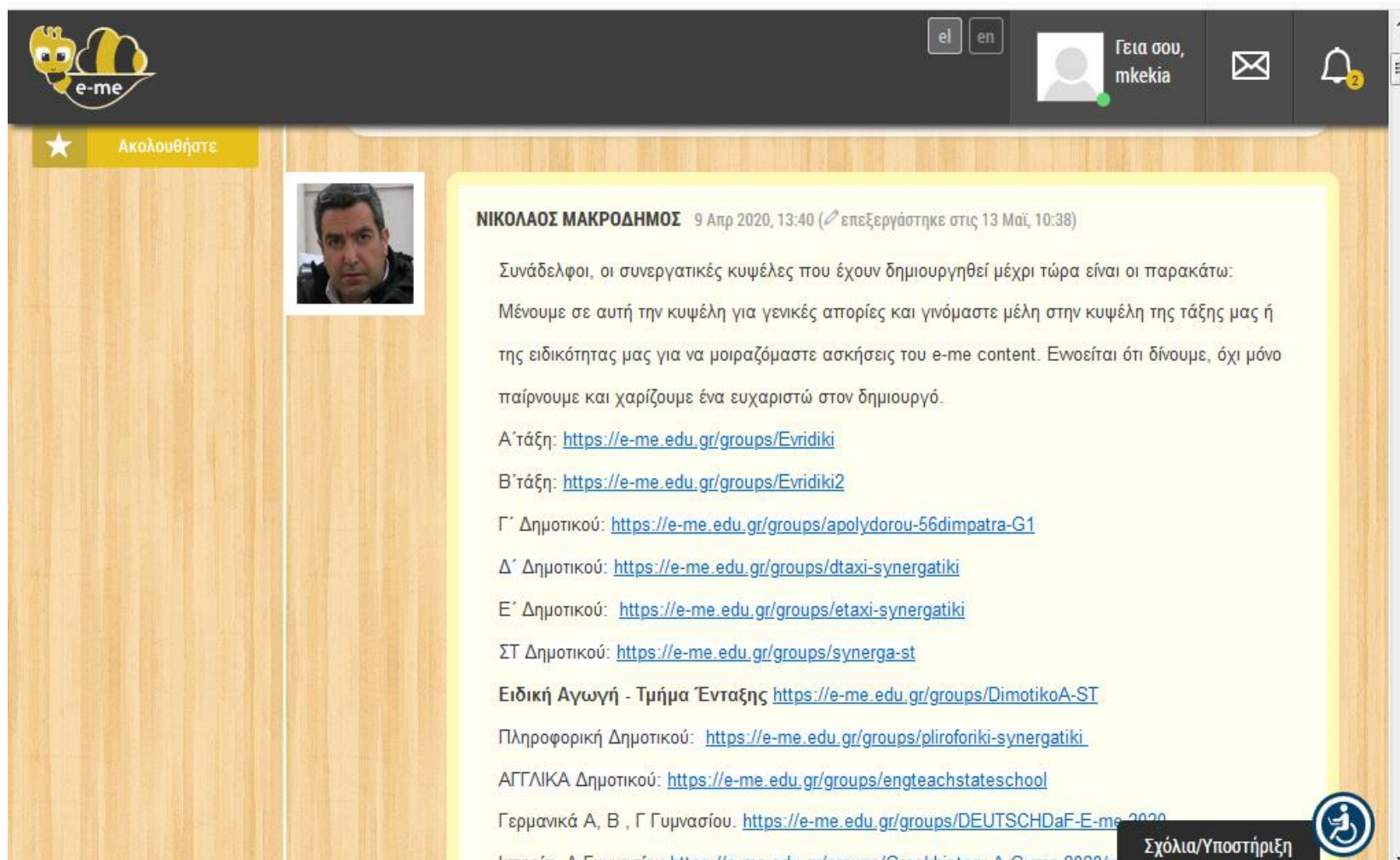
αναλόγως των **διαφοροποιημένων αναγκών** των μαθητών/ριών, των δικών μας ενδιαφερόντων και των ιδιαιτεροτήτων του εκπ/κού μας πλαισίου

Συνεργατικές κοινότητες εκπαιδευτικών

<http://neamathisi.com/learning-by-design/the-new-school>

Δημόσια συνεργατική κυψέλη e-me και διαμοιρασμός υλικών e-me content

The screenshot shows a web interface for an e-me group. At the top left is the e-me logo. The top right contains language options (el, en), a user profile for 'Γεια σου, mkekia', and notification icons. A yellow bar on the left says 'Ακολουθήστε' with a star icon. The main content area has a light wood background. On the left is a profile picture of a man. The main text is a message from NIKOLAOS MAKRODHEMOS, dated 9 Apr 2020, 13:40. The message text is as follows:

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΡΟΔΗΜΟΣ 9 Απρ 2020, 13:40 (επεξεργάστηκε στις 13 Μαΐ, 10:38)

Συνάδελφοι, οι συνεργατικές κυψέλες που έχουν δημιουργηθεί μέχρι τώρα είναι οι παρακάτω:

Μένουμε σε αυτή την κυψέλη για γενικές απορίες και γινόμαστε μέλη στην κυψέλη της τάξης μας ή της ειδικότητας μας για να μοιραζόμαστε ασκήσεις του e-me content. Εωσείται ότι δίνουμε, όχι μόνο παίρνουμε και χαρίζουμε ένα ευχαριστώ στον δημιουργό.

Α΄τάξη: <https://e-me.edu.gr/groups/Evridiki>

Β΄τάξη: <https://e-me.edu.gr/groups/Evridiki2>

Γ΄ Δημοτικού: <https://e-me.edu.gr/groups/apolydorou-56dimpatra-G1>

Δ΄ Δημοτικού: <https://e-me.edu.gr/groups/dtaxi-synergatiki>

Ε΄ Δημοτικού: <https://e-me.edu.gr/groups/etaxi-synergatiki>

ΣΤ Δημοτικού: <https://e-me.edu.gr/groups/synerga-st>

Ειδική Αγωγή - Τμήμα Ένταξης <https://e-me.edu.gr/groups/DimotikoA-ST>

Πληροφορική Δημοτικού: <https://e-me.edu.gr/groups/pliroforiki-synergatiki>

ΑΓΓΛΙΚΑ Δημοτικού: <https://e-me.edu.gr/groups/engteachstateschool>

Γερμανικά Α, Β, Γ Γυμνασίου: <https://e-me.edu.gr/groups/DEUTSCHDaF-E-me-2020>

Ιστορία Α Γυμνασίου https://e-me.edu.gr/groups/Grachistory_A_Gymp_2020

At the bottom right, there is a 'Σχόλια/Υποστήριξη' button and an accessibility icon.

<https://e-me.edu.gr/groups/daska2020>

Σας ευχαριστώ

Καλή και δημιουργική σχολική χρονιά!
Συνεργαζόμαστε, μοιραζόμαστε, ενδυναμώνομαστε...

Μέλλω (Αιμιλία) Κέκια

mkekia@sch.gr

<https://blogs.sch.gr/mkekia/>